

Дата: 02.12.2022

Урок № 19

Тема: Коротко про життя і творчість, світоглядні переконання Олександра Олеся. Неоромантичні, символістські тенденції у творчості («З журбою радість обнялась»)

Мета:глибше ознайомити учнів із життям і творчістю, світоглядом та новаторством письменника, зацікавити ними, спонукати до читання; розвивати навички сприйняття інформації на слух, виділення головного, визначення рис індивідуального стилю письменника, висловлення власної думки щодо прочитаного й почутого; виховувати почуття патріотизму, любов до літератури, естетичний смак.

Матеріали до уроку:

Лекція

Олександр Олесь (справжнє прізвище — Кандиба) народився 5 грудня 1878 року в м. Білопілья в лебединському повіті Слобожанщини Сумської області в чумацько-селянській сім'ї. Дід по матері орендував маєток у селі Верхосулі, де провів молоді роки Олесь. Батько, Іван Федорович, працював на рибних промислах в Астрахані, де й утопився у Волзі, коли Сашкові було 11 років.

Мати Олександра з трьома дітьми повернулася до Білопілья. Виховувала дітей в любові. У чотири роки Сашко вже вмів читати. Незабаром перед ним почала відкриватися чарівна поезія Шевченкового „Кобзаря”. Тут Олександр Олесь закінчив початкову школу й двокласне училище, а у віці 15 років вступив до хліборобської школи в містечку Деркачі неподалік Харкова. Там Олександр брав участь у випуску рукописних журналів „Комета” та „Первоцвіт”, у яких з'являються його перші вірші.

Став вільним слухачем агрономічного відділення Київського політехнічного інституту, незабаром через матеріальні нестатки Олесь змушений був залишити його. Працює в херсонських степах.

1903 року Олесь вступив до Харківського ветеринарного інституту. Під час навчання в університеті паралельно працює на Дарницькій скотобійні.

Визначальним фактом у житті Олександра Олеся стала поїздка на відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві. У цей час він познайомився з Борисом Грінченком, Михайлом Коцюбинським, Лесею Українкою. Творчість Олеся виразно поділяється на два періоди: в Україні (1907-1918 рр.) та в еміграції (1919-1944 рр.). Від 1909 року Олесь позначає обкладинки своїх книжок спершу з варіантами (Кн. II, Т. III), а від „Драматичних етюдів” послідовно використовує позначення „Кн.” плюс римська цифра, яка відповідає порядковому номеру збірки. У 1905 р. альманах „Багаття” вперше публікує твори Олександра Олеся. За 1907-1918 рр. поет створив шість книг: „З журбою радість обнялась”. Становлення поета

припадає на часи революційного піднесення визвольного руху. За сприяння відомого історика Олександри Єфименко, яка високо оцінила вірші молодого автора, на кошти українського громадського діяча Петра Стебницького в 1907 р. виходить його збірка поезій „З журбою радість обнялась” під псевдонімом Олександр Олесь. Творами талановитого поета-лірика захопилася освічена громадськість, з нетерпінням очікуючи нових видань — книжки „Драматичні етюди”. 1909 року вийшла друком збірка „Будь мечем моїм!..”, 1911-го — третя збірка „Книжка третя”.

Після більшовицького жовтневого перевороту Олесь опиняється за кордоном. Еміграція стала трагедією життя Олесь. Після еміграції за кордон оселяється й періодично живе в Будапешті, Відні, Берліні, Празі. Олесь видає за кордоном ряд збірок, основна тема яких — туга за Україною.

Тяжкими були останні роки Олександра Олесь. Гітлер розчленовує Чехо-Словаччину, яка прихистила поета. Угорські фашисти в крові затопили проголошену державність Карпатської України. У вересні 1939 р. спалахнула Друга світова війна. Поета не покидають тривожні думи про сина Олега — активного учасника руху Опору. Восени 1941 р. юнак побував у Києві, мріючи про відновлення української державності. Та боротьба була нерівною: нацисти схопили Олега Ольжича й у червні 1944 р. закатували в концтаборі Заксенгаузен. Так передчасно обірвалося життя відомого вченого-археолога й талановитого поета. 22 липня 1944 року Олександр Олесь помер у Празі невдовзі після того, як одержав повідомлення про загибель сина Олега Ольжича. Похований на Ольшанському кладовищі в Празі.

Первинна перевірка засвоєння знань.

— Що вас зацікавило в біографії О. Олесь, що здалося дивним, можливо, суперечливим?

— Про що ви могли б із ним посперечатися, які задали б йому питання?

Складаємо асоціативне гроно:

Які ж основні мотиви лірики Олександра Олеся?

**Які ж основні мотиви лірики
Олександра Олеся?**

- філософські думки про життя як переплетення журби і радості, горя і щастя, добра і зла;
- відгомін першої російської революції 1905 року, гордість за повсталий на боротьбу народ;
- мажорні мотиви приходу весни, радість молодості, краси;
- інтимнимні і громадянські потужні струмені;
- роль і місце поета в житті суспільства;
- еміграційна спадщина переважає настроями самотності і приреченості, туги за Батьківщиною.

Виразне читання поезії „З журбою радість обнялась”

З журбою радість обнялась...
В сльозах, як в жемчугах, мій сміх.
І з дивним ранком ніч злилась,
І як мені розняти їх?!

В обіймах з радістю журба.
Одна летить, друга спиня...
І йде між ними боротьба,
І дужчий хто — не знаю я...

1906

Бесіда за змістом прочитаного

1. Визначте тему та ідею цієї поезії? Як ви вважаєте, чи можна її віднести до так званого „емігрантського циклу”? Відповідь обґрунтуйте. (**Тема — зображення туги за рідним краєм; ідея — оспівування синівської любові й вірності рідному народові. Поезію відповідно до ідейно-тематичного змісту можна віднести до „емігрантської музи”**).

2. За допомогою яких образних засобів змальовано рідну сторону. Назвіть їх. Чому, на вашу думку, у письменника Батьківщина асоціюється зі „щасливою стороною”? (**Поет використовує епітет „щаслива сторона”, згадуючи свій рідний край, тому що для нього Батьківщина — це найбільше щастя. Ми знаємо, що до останніх днів він мріяв про повернення в рідну, „щасливу” сторону**).

3. Чи наявні у вірші символи, які вказують нам на те, що мова йде про Україну? Назвіть їх. З якою метою автор їх використовує? (**Поет говорить про корогви, що мають на синім тлі. Нам відомо, що корогви — один із символів українського козацтва. Не випадково вибраний і синій колір — один із кольорів стягу українського народу. Поет знає, що немає такого синього й чистого неба, як у рідній Україні**).

Аналіз поезії «З журбою радість обнялась»

Вірш “З журбою радість обнялась” датований 1906 роком складається всього з двох строф, в яких визначене поетичне кредо Олесь.

Образ журби з радістю в обіймах наводить на думку, що не буває радості без журби, так, як і журби без радості. Напевно, життя – це химерне сплетіння болю, туги з любов’ю і щастям. Хіба б могла людина відчувати радість, якби не знала, що таке печаль?

У мистецтві, як і в житті, немає “білішого” і “чорного”. Від того, як складається життя митця, залежить настроєва тональність його творчості.

Вид лірики: інтимна (любовна)

Жанр: романс

Віршовий розмір: чотиристопний ямб

Тема: у житті людини є журба і радості, якими міниться життя.

Олесь висловив думку про те, що він і сам не знає, хто дужчий: журба чи радість. Ці почуття однаково дорогі поетовому серцю, бо вони наснажують і живлять його творчість. Може, творчість народжується зі страждання і стає джерелом розради для багатьох людей, які шукають відповіді на болючі для себе питання?

Літає радість, щастя світле, Дзвенять пташки в садах рясних, Сміються знову трапи, квіти... А сльози ще тремтять на них.

Вірш будується як художній монолог у двох строфах, двох етапах сповіді. Ліричний сюжет розвивається на контрастах: зіставляються настрої і почуття душі героя-мрійника.

Художня палітра твору забарвлена чарівною наспівністю і милозвучністю, яка досягається алітераціями та асонансами (у, о, а, і), символістський прийомом недомовлення, риторичним та анафоричним запитанням.

У вірші розкривається складна діалектика почуттів ліричного героя, силу яких увиразнюють антитези, порівняння (сліз х перлинами).

Журба і радість стають живими істотами, поміж них з'являється ліричне "я". Реальне переплітається з містичним, надчасовим, витворюючи багатозначний образ художнього світу.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати матеріал підручника «Українська література 10 клас. Олександр Авраменко» ст. 240 – 247. Скласти хронологічну таблицю

<https://pidruchnyk.com.ua/392-ukrayinska-literatura-avramenko-paharenko-10-klas.html>

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку